

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21^{*} SOCIAL STUDIES LEARNING MANAGEMENT TO DEVELOP STUDENT COMPETENCIES IN THE 21ST CENTURY

¹สลิลทิพย์ เนื่อนุ่ม Salilthip Nueanum ²นิติพัฒน์ แก้วประสิทธิ์ Nitipat Kaewprasit

³วิไลพร สำเภานนท์ Wilaiporn Samphaonont

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: The_pattiizz@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้เป็นเรื่องการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนต้องรู้จักนำนวัตกรรมมาใช้กับเทคโนโลยีส่งเสริมการคิดขั้นสูงใช้ทรัพยากรภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เน้นการทำโครงการ อภิปราย การเรียนรู้นอกห้องเรียนลงมือปฏิบัติจริงใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนรู้ทฤษฎีที่มีอยู่และเพิ่มเติมการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีใช้วิธีการที่หลากหลาย สารศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ต้องเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติจากสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น คำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน โดยจัดแบบโยนิโสมนสิการ แบบอริยสัจ 4 แบบไตรสิกขา รวมถึงสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม มีความรับผิดชอบ คิดค้นและลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาคำตอบและสรุปองค์ความรู้ได้ เคารพสิทธิและหน้าที่ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผ่านการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาจิตพิสัย การแสดงบทบาทสมมติ การเผชิญสถานการณ์ สารเศรษฐศาสตร์ ต้องให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันลงมือปฏิบัติจริง ผ่านการจัดกิจกรรมแบบชิปปา แบบสืบเสาะหาความรู้ แบบแก้ปัญหาให้คิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น กล้าแสดงออก รู้จักใช้ รู้จักออม เลือกซื้อสินค้า บริการที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด สารประวัติศาสตร์ ต้องแสวงหาความรู้เพื่อการแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยี มีการคิดขั้นสูง และสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Magic If แบบวิธีการทางประวัติศาสตร์ แบบซินดิเคท และแบบ CRP มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ใฝ่ดี ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ชาติและท้องถิ่น สารภูมิศาสตร์ ต้องให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ต่างๆ มีทักษะการคิดขั้นสูง มีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยกลุ่มร่วมมือ และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, สังคมศึกษา, สมรรถนะ, ศตวรรษที่ 21

^{*}Received: December 13, 2023, Revised: March 24, 2024, Accepted: March 24, 2024.

Abstract

This academic article is about the learning management of social studies to develop learners' competencies in the 21st century. The instructors have to know how to integrate innovation with technology to promote higher-order thinking by using resources, knowledge, and learning centers in the community. They emphasize projects, discussions beyond school learning, learning by doing, using quality technology and resources, and being able to work as a team. Learning management in social studies in the 21st century is to study the existing theory and further through technology with various methods. Religions, moralities, and ethics should be self-studied and practiced in established situations by considering learners' abilities. It might be the Yonisomanasikara method, the Four Noble Truths, or the Threefold Training. Civics, culture, and social life must be self-studied. Learners have to participate in the learning activities. They have to be responsible, like exploring and practicing. They are able to find the answer and summarize the explicit knowledge. They respect each other's rights and duties and work with each other happily through learning, emphasizing affective development, role play, and situational confrontation. Learners have to adapt economics to their daily lives. They have to practice through the CIPPA model, inquiry-based learning, and problem-based learning to let them solve the problems creatively. They are able to accept other people's opinions and dare to express themselves. They know how to spend, save money, and buy products and limited services wisely, getting the most benefit. Learners have to do research to solve the problems using technology. They have higher-order thinking and communicate creatively. Instructors manage learning activities along with the Magic If concept, historical process, syndicate, and CRP process. Learners adore the nation, religion, and HM the King. They have good willingness, learning inquiry, and living sufficiently. They realize and acknowledge the importance of national and local history. Learners study geography by acknowledging and understanding natural and man-made phenomena. They can use geographic tools. They have higher-order thinking and good attitudes towards natural resources and environmental conservation. They adapt their geographic knowledge through cooperative and 4MAT-based learning processes.

Keywords: Learning Management, Social Studies, Competencies, 21st Century

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็ว ไร้พรมแดน ทำให้พลเมืองทุกชาติ ทุกภาษา มีความคิด ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นเหตุให้ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การจัดการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนานคนให้มีความสมบูรณ์ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข มีการพัฒนากระบวนการคิด และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2564) การปฏิรูประบบการจัดการเรียนรู้จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากการเป็นผู้บอกความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเป็นผู้กระตุ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ความสามารถ ความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล และต้องจัดกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติจริง ฝึกการคิด วิเคราะห์ วิจัย สร้างสรรค์ และค้นพบด้วยตนเอง โดยผู้สอนต้องสอนวิธีการแสวงหาความรู้ มากกว่าเน้นที่เนื้อหาวิชา ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยสนใจ ใฝ่หาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทศนา แหมมณี, 2560)

ปัญหาการจัดการศึกษาของครูไทยที่ผ่านมา ผู้สอนไม่เข้าใจรูปแบบการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้การเรียนการสอนไม่ตอบสนองต่อกระบวนการพัฒนาผู้เรียน (สุภัทรา สถาปัตต์, 2562) สอดคล้องกับที่ Maksum, Widiana and Marini (2021) กล่าวว่า ปัญหาในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเนื้อหาสาระตามหนังสือ ขาดเทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ๆ ทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น หรือฝึกฝนการแก้ปัญหาระหว่างการเรียนการสอน ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนการสอน เนื้อหาวิชาไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เนื้อหาวิชาไม่น่าเบื่อหน่าย นอกจากนี้ วิชาพหุวัฒนธรรม และวิชาดา พินลา (2566) ยังได้กล่าวว่า ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาจำเป็นต้องปฏิรูประบบ เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี ตามที่สังคมคาดหวัง พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะชีวิต เน้นเรื่องความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และเป็นพลเมืองดีของประเทศ มีความตระหนักในหน้าที่ และความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลโลก มีความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมีความสุข

วิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ เป็นวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในพื้นที่และวัฒนธรรมที่เลือกไว้ ศึกษาทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา สังคม และบุคลิกภาพของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561) เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาจึงมีลักษณะเป็นบูรณาการ (Integrate) มีเนื้อหาผสมผสานกันจากหลายสาขาวิชา เช่น สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จริยศาสตร์ และปรัชญา เป็นต้น แล้วจัดเป็นหลักสูตรสังคมศึกษาในโรงเรียน (พูลศักดิ์ หอมสมบัติ และประยูร แสงใส, 2564) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจว่า มนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง

และมีคุณธรรมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นพลเมืองที่ดี ของประเทศชาติ และสังคมโลก ซึ่งให้เห็นว่า สังคมศึกษาเป็นวิชาที่สามารถพัฒนาพลเมืองเพื่อการอยู่ร่วมกัน ในสังคมมีความ เชื่อมสัมพันธ์กันและให้มนุษย์เข้าใจในความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบท สภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้ กำหนดสาระไว้ 5 สาระย่อย ได้แก่ สาระศาสนา ศิลปกรรม และจริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ (สำนักวิชาการและมาตรฐาน การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระที่จัดเป็นกระบวนการขัด เกลาและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี คือ สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกทั้ง ต่อตนเองและผู้อื่น เช่น ควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ รู้หน้าที่ เข้าใจยอมรับผู้อื่น ซื่อสัตย์ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ สามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นคนเก่ง คือ พัฒนาตนเองให้มีสมรรถภาพในการดำเนินชีวิต เช่น มีภาวะ ความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความมุ่งมั่น กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม รู้จักใช้เหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ก้าวทันโลก ทันเหตุการณ์ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อดำรงชีวิต รู้จัก บูรณาการความรู้และประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ และมีความสุข คนที่มีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ การอยู่ ร่วมกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติ และเทคโนโลยี เช่น ภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง เชื่อมมั่น ในตนเอง พึ่งพอใจในชีวิต มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ มีความสงบทางใจ มีกิจกรรม ที่เสริมสร้างความสุข รู้จักผ่อนคลาย และมีความสุขสงบทางจิตใจ (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2566)

สรุปว่า การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ กระบวนการเรียนรู้ ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถและอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข ครูสังคมศึกษาต้องฝึกให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาในโลกที่เป็นจริง สามารถนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงบทเรียน ผู้เรียน และชุมชนเข้าสู่คลังแห่ง ความรู้ทั่วโลก ผู้สอนเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยน สารสนเทศเป็นความรู้และนำความรู้เป็นเครื่องมือสู่การปฏิบัติและให้เป็นประโยชน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้าง ความรู้และต้องมีการสร้างวัฒนธรรมการสืบค้น และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต เหตุนั้น การสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นให้ผู้สอนวิชาสังคมศึกษารู้จักนำนวัตกรรมที่สามารถบูรณา การ การใช้เทคโนโลยีและส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง สนับสนุนให้รวมทรัพยากรของชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ตลอดจนการพัฒนาอาชีพไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน จากการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการทำโครงการ/โครงการ กระตุ้นความคิดด้วยการอภิปราย การเสวนา การอธิบาย เรื่องราว การเรียนรู้นอกห้องเรียน เน้นให้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เรียนรู้การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีและ ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักทำงานทั้งที่เป็นบุคคลและเป็นทีม สนับสนุนการติดต่อกับชุมชน การเรียนรู้ โดยตรงและออนไลน์ การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการเรียนรู้ทฤษฎีที่มีอยู่เดิม และ เพิ่มเติมการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี (Technology-based Learning) ครอบคลุมวิธีการเรียนรู้หลากหลาย รูปแบบ ได้แก่ การเรียนรู้บนคอมพิวเตอร์ (Computer-based Learning) ห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classrooms) ความร่วมมือดิจิทัล (Digital Collaboration) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น

Internet Intranet Extranet การถ่ายทอดผ่านดาวเทียม (Satellite broadcast) แถบบันทึกเสียงและวิดีโอ (Audio/Video Tape) โทรทัศน์ที่สามารถโต้ตอบกันได้ (Interactive TV) ซีดีรอม ผู้สอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาบทเรียนสังคมศึกษา ผ่านภาพยนตร์ Animation วิดีโอคลิป โปรแกรมกราฟิก หนังสือเรียน สารคดี เพลง โปรแกรมประยุกต์ เช่น Microsoft Word Excel, Power Point โปรแกรมเฉพาะ เช่น Crocodile Chemdraw หรือโปรแกรมกราฟิก เช่น Autodesk MAYA โปรแกรมตัดต่อภาพยนตร์ Movie Maker หรือ Ulead รวมถึงสื่อเนื้อหาอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Content) ต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ของรายการโทรทัศน์ สมาคมวิชาชีพครู องค์กรต่างๆ นอกจากนี้ ผู้สอนสังคมศึกษาสามารถสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online Social Network) เพื่อติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น Facebook Instagram, Twitter, Application Software อื่นๆ การใช้เครื่องมือค้นหาบนเว็บ (Search Engine) การโต้ตอบผ่านกระดานสนทนา (Web Board) การเขียนบล็อก (Blog) การโต้ตอบโดยใช้วิดีโอ เช่น Youtube.com (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2566)

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กับการจัดการเรียนรู้ ตัวอย่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการจัดกิจกรรมเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดตามสาระ 5 กลุ่ม ดังนี้

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม และได้กำหนดมาตรฐาน ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธเจ้า หรือศาสนา ที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

แต่ละมาตรฐานการเรียนรู้ ได้กำหนดตัวชี้วัด ซึ่งระบบสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ และปฏิบัติได้ คุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ที่สะท้อนถึงองค์ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นหลักธรรมคำสอน หรือศาสนาที่ตนนับถือ โดยการนำหลักธรรม คำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งผู้ปฏิบัติต้องกระทำความดีมี ค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม เป็นหลักในการดำเนิน ชีวิตของมนุษย์ อันเป็นหน้าที่ที่สมาชิกในสังคมพึงประพฤติปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคมเพื่อก่อให้เกิด ความผาสุกขึ้นในสังคม การจัดการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นการปลูกฝังแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับ ศาสนา คำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมเพื่อหล่อหลอมให้

ผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมได้อย่างสมดุล (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2566)

ตัวอย่างกระบวนการจัดการเรียนรู้สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เป็นการใช้สติปัญญาจัดจำแนกแยกแยะสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ตามสภาวะ (ตามธรรมชาติ) และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย (เหตุคั่น เหตุแวดล้อม) เป็นการศึกษาอย่างถ่องแท้ คิดอย่างมีระบบต่อเนื่องตามลำดับขั้นตอนไม่สับสน ในการคิดแต่ละครั้งต้องกำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจน ตัวอย่างวิธีการคิด เช่น การคิดแบบสืบสาวปัจจัย การคิดแบบแยกแยะ ส่วนประกอบ การคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา การคิดแบบอริยสัจ การคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย (ผดล โตไทยะ และลักขณา ศรีวัฒน์, 2565)

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนต้องพยายามคิดค้นแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 1) การกำหนดปัญหา 2) การตั้งสมมติฐาน 3) การทดลองและการเก็บข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (วรรณิภา เกลิมหมู่ และคณะ, 2565)

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนามนุษย์ทั้งกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา ให้สามารถดำรงและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีสันติ มีอิสรภาพ เน้นการปฏิบัติ ผูกอบรมด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 1) ศีล (ศีลสิกขา) 2) สมาธิ (จิตตสิกขา) 3) ปัญญา (ปัญญาสิกขา) (พระวิระพันธ์ ติคุญปัญโญ (เสียงเย็น) และคณะ, 2561)

แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ผู้สอนสังคมศึกษาจะต้องส่งเสริม สนับสนุนด้านงบประมาณดำเนินการ ให้อำนาจและกำลังใจ ชื่นชม ยินดี ประกาศเกียรติคุณ ยกย่องผู้เรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ดังนี้

1. กิจกรรมการเข้าร่วมวันสำคัญทางพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น ผู้เรียนเข้าร่วมทำบุญตักบาตร ฟังธรรมเทศนา การปฏิบัติตนตามศีล 5 การตอบปัญหาธรรม การสวดมนต์สรภัญญะ การนั่งสมาธิก่อนเรียน และการแผ่เมตตา

2. กิจกรรมการใช้กรณีศึกษาทางจริยธรรม การเล่านิทานคุณธรรม การแสดงละครส่งเสริมคุณธรรม การชมภาพยนตร์เรื่องประวัติพระพุทธเจ้า เรื่องพระพุทธเจ้า มหาศาสดาโลก และเรื่องธุดงค์วัด

3. กิจกรรมการบันทึกความดี ให้ผู้เรียนเขียนบันทึกความดีในการดำเนินชีวิตประจำวันในแต่ละวัน โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำความดีของผู้เรียนแล้วให้รางวัลแก่ผู้ที่มีความประพฤติดีงามเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีเป้าหมายชีวิต ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม

4. กิจกรรมการจัดค่าย/โครงการ/โครงการส่งเสริมคุณธรรม ให้ผู้เรียนฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม บำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือสังคม อาจจะเป็นกิจกรรมในและนอกสถานศึกษา โดยมีฝ่ายบริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน หรือหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการกล่อมเกลาจิตใจ และการพัฒนาความประพฤติ เช่น การเข้าค่ายธรรมะ การไต่สวน การจัดค่ายอาสา โครงการต่อต้านสารเสพติด การอบรมคุณธรรม จริยธรรมในคาบลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ชุมนุม คาบโฮมรูม คาบแนะแนว

5. กิจกรรมการเสริมสร้างความกตัญญู ให้ผู้เรียนระลึกถึงและตอบแทนบุคคลที่มีพระคุณ เช่น การให้เขียนเรียงความ การเขียนคำขวัญ การเขียนบทกลอน การเขียนบัตรอวยพร การทำหนังสือนิทาน การจัดทำ

ป้ายนิเทศ การมอบเกียรติบัตร การยกย่องเชิดชูเกียรติคนดี วันไหว้ครู วันพ่อ วันแม่ วันครอบครัว เป็นต้น

6. กิจกรรมการฝึกมารยาทไทย ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร การแสดงความเคารพต่อบุคคล การกราบ การไหว้ การมีสัมมาคารวะ การยืน การเดิน การนั่ง การแสดงความเคารพ การรับของและการส่งของต่อผู้อาวุโส เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม และเกิดความรัก ความหวงแหนในการอนุรักษ์ และรักษาวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ตลอดไป

7. กิจกรรมร้องเพลงคุณธรรม ให้ผู้เรียนเข้าใจและเรียนรู้หลักธรรมด้วยการร้องเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรม หรือการปฏิบัติตนเป็นคนดี การระลึกถึงพระคุณ จนเกิดความเลื่อมใสศรัทธา และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น เพลงดอกไม้คุณธรรม เพลงดั่งดอกไม้บาน เพลงความรักของแม่ เพลงพระคุณที่สาม เพลงเด็กดี และเพลงกราวกีฬา

8. กิจกรรมการเผยแพร่พุทธศาสนสุภาษิต ให้ผู้เรียนนำข้อคิดเตือนสติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตรัสไว้ไปเผยแพร่ เช่น การทำสมุดภาพ การทำป้ายติดตามสถานที่ต่างๆ การทำสื่อการ์ตูนมัลติมีเดีย และการจัดนิทรรศการ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนสังคมศึกษาจะต้องเน้นให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ ลงมือกระทำจริงจากสถานการณ์ที่ผู้สอนเป็นผู้กำหนดขึ้น ให้คำนึงถึงความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน อาจจะจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ แบบอริยสัจ 4 แบบไตรสิกขา แบบเบญจขันธ์ แบบเน้นทักษะปฏิบัติ แบบการคิดแก้ปัญหาอนาคต การพัฒนาด้านเจตพิสัยและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จะต้องให้ครอบคลุมเรื่องการพัฒนาคุณนิยม เจตคติ ความสนใจ ความซาบซึ้งต่อสิ่งต่างๆ ที่มุ่งเน้นการฝึกฝนอุปนิสัย และความประพฤติตนเป็นพลเมืองดี ในสังคม สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมไว้ในเนื้อหาสาระได้ตลอดเวลา ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ต้องมีความดี และเทคนิคการถ่ายทอดด้วยคำพูดและการกระทำในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน สอนให้ผู้เรียนได้รับความรู้และสนุก มีชีวิตชีวา วางตัวดี เป็นที่เคารพ และเป็นที่น่าเชื่อถือของลูกศิษย์ ส่วนการวัดและประเมินผล สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ต้องใช้หลายวิธี ตัวอย่างเช่น 1) การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน 2) การสัมภาษณ์ 3) การให้ผู้เรียนตรวจสอบตนเองว่ามีคุณธรรมอะไรเพิ่มขึ้นบ้าง อาจจะให้ผู้เรียนทำแฟ้มสะสมการทำความดี 4) การให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบทั้งแบบปรนัยและอัตนัย

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ การปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลกและได้กำหนดมาตรฐาน ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เป็นการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยยึดหลักประชาธิปไตย ในการอยู่ ร่วมกัน ปฏิบัติกันด้วยความเคารพ ร่วมกันทำประโยชน์เพื่อความสุขของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งมวลจนเป็นนิสัย

ตัวอย่างกระบวนการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาจิตพิสัย (Instruction Model Based on Bloom's Affective Domain) Bloom (1956) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psychomotor Domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (Affective Domain) ด้านเจตคติ Bloom ได้จัดชั้นการเรียนรู้ไว้ 5 ชั้น คือ 1) ชั้นการรับรู้ค่านิยม 2) ชั้นการตอบสนองต่อค่านิยม 3) ชั้นการเห็นคุณค่าของค่านิยม 4) ชั้นการจัดระบบค่านิยม และ 5) ชั้นการสร้างลักษณะนิสัย

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบชักร้าน (Jurisprudential Model) เป็นการตัดสินใจอย่างชาญฉลาดในประเด็นปัญหาขัดแย้งต่างๆ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องค่านิยมที่แตกต่างกัน อาจจะเป็นปัญหาทางสังคม หรือปัญหาส่วนตัวที่ยากแก่การตัดสินใจ การตัดสินใจอย่างชาญฉลาด คือ การเลือกทางที่เป็นประโยชน์มากที่สุด และกระทบต่อสิ่งอื่นๆ น้อยที่สุด ประกอบด้วย 1) ชั้นการนำเสนอกรณีปัญหา 2) ชั้นการระบุประเด็นปัญหา 3) ชั้นการแสดงจุดยืน 4) ชั้นการสำรวจจุดยืนที่เลือก 5) ชั้นการขัดเกลาและดัดแปลงจุดยืน และ 6) ชั้นการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความหมาย และผลลัพธ์ (Rashidi, Golverdi and Soltani, 2021)

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing Model) ทิศนา ขัมมณี (2554) กล่าวว่า บุคคลสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และความรู้สึกนึกคิดของบุคคล เป็นผลมาจากการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง และได้สั่งสมไว้ในลึกๆ การสวมบทบาทสมมติ เป็นวิธีการที่ช่วยให้บุคคลได้แสดงความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ที่อยู่ภายในออกมา ทำให้สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่เปิดเผยออกมา และนำมาศึกษาทำความเข้าใจกันได้ ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เกิดความเข้าใจตนเอง การที่บุคคลสวมบทบาทของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้อื่นได้เช่นกัน ประกอบด้วย 1) ชั้นการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาและบทบาทสมมติ 2) ชั้นการเลือกผู้แสดง 3) ชั้นการจัดฉาก 4) ชั้นการเตรียมผู้สังเกตการณ์ 5) ชั้นการแสดง 6) ชั้นการอภิปรายและประเมินผล 7) ชั้นการแสดงเพิ่มเติม 8) ชั้นการอภิปรายและประเมินผลอีกครั้ง และ 9) ชั้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปการเรียนรู้

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ (Conflict Situation Skills) ฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้มีโอกาสสัมพันธ์กับสิ่งที่จะเรียนรู้ หรือมีกัลยาณมิตร ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และนำประสบการณ์มาเป็นแนวทางในการเลือกและตัดสินใจ ประกอบด้วย 1) ชั้นการรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง 2) ชั้นการประเมินค่าและประโยชน์ 3) ชั้นการเลือกและตัดสินใจ และ 4) ชั้นการปฏิบัติ ผู้สอนสังคมศึกษา สามารถนำทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามขั้นตอน

ดังนี้ 1) ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นสอน 3) ขั้นการสรุป และ 4) ขั้นการวัดและการประเมินผล (วรุตม์ โคตรคำหาญ และรุ่งทิวา จันทน์วัฒนวงศ์, 2564)

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้กระบวนการ (Learning Process) ผูกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง จนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้เรียนสามารถนำกระบวนการไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย ประกอบด้วยกระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการสร้างค่านิยม กระบวนการสร้างเจตคติ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ และกระบวนการสร้างความคิดรวบยอด (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลาม, 2566)

กระบวนการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ควรเน้นกระบวนการ การกลุ่ม และฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง การรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่น การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงปัญหา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม โดยทำผ่านโครงการ/กิจกรรมที่สถานศึกษาและผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ให้เป็นเมืองที่มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อส่วนรวมกันในฐานะพลเมืองของสมาชิกในสังคม

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใช้วิธีการที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ผู้สอนส่งนักศึกษาต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการสร้างสิ่งที่มีความหมายกับตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้ด้วยตนเอง ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

1. กิจกรรมการเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ให้ผู้เรียนแสดงความจงรักภักดีเพื่อรำลึกถึงพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ เช่น แสดงความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ ร่วมกิจกรรมพิธีถวายพระพรในโอกาสต่างๆปลุกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติ ทำความดีถวายในหลวง ร่วมกันศึกษาและอนุรักษ์เนื้อเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงสดุดีมหาราชา และเพลงแผ่นดินของเรา

2. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย ให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย รู้จักระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์และกติกาของสังคม การเข้าแถว การแต่งกายสุภาพ การทิ้งขยะลงในถัง และการแสดงกริยามารยาทที่เหมาะสมต่อบุคคล

3. กิจกรรมการรณรงค์ส่วนร่วมทางการเมือง ให้ผู้เรียนร่วมกันรณรงค์การต่อต้านการฉ้อราษฎร์บังหลวง รณรงค์การเลือกตั้ง เป็นการส่งเสริมความรู้และทักษะแก่ประชาชน ประชาชนต้องตระหนักว่าตนเป็นเจ้าของประเทศ และต้องเข้าไปรับผิดชอบในกิจกรรมของบ้านเมืองในทุกโอกาสที่สามารถกระทำได้ ต้องไม่ละเลย หรือเพิกเฉย และควรส่งเสริมคนได้เข้ามาบริหารบ้านเมือง

4. กิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาการด้านประชาธิปไตย ให้ผู้เรียนแสดงทักษะความสามารถได้ค้นพบความถนัดและศักยภาพของตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสามารถกับผู้อื่น เช่น วันรัฐธรรมนูญ วันประชาธิปไตยสากล จัดแข่งขันตอบคำถามกฎหมายนำรู้ในชีวิตประจำวัน วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ จัดแข่งขันการเขียนเรียงความ การแต่งบทกลอน การโต้วาทีในญัตติที่เกี่ยวกับประเด็นในสังคม

5. กิจกรรมการเน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม การนำเสนอผลงาน การแสดงความเคารพบุคคลในระดับต่างๆ อย่างถูกวิธี การไหว้ทักทาย การเคารพสิทธิตนเองและผู้อื่น การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเอง การแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนส่งเสริมให้เป็นคนดีของสังคม

6. กิจกรรมการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมประชาธิปไตย ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงการเคารพสิทธิต่างๆ รวมทั้งหาแนวทางป้องกันในการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย เช่น สิทธิความเป็นพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางสังคม และสิทธิทางวัฒนธรรม

7. กิจกรรมทัศนศึกษาเส้นทางประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยของไทย ให้ผู้เรียนศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานที่สำคัญต่างๆ เช่น อนุสาวรีย์ปราบกบฏที่หลักสี่ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยที่ถนนราชดำเนิน อนุสาวรีย์วีรชน และการนำผู้เรียนไปชมนิทรรศการในสถานที่จัดแสดง (วิภาวรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2566)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนสังคมศึกษา ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รู้จักคิดค้น สร้าง และลงมือปฏิบัติจริง เพื่อได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง สามารถสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง เคารพสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการพัฒนาจิตพิสัย การซักค่าน การแสดงบทบาทสมมติ การเผชิญสถานการณ์ การใช้กระบวนการ ส่วนการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรม อาจจะใช้เครื่องมือที่เป็นแบบทดสอบ แบบบันทึกการแสดงความคิดเห็น แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน การสัมภาษณ์ และการเขียนรายงาน

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ โดยมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน และได้กำหนดมาตรฐาน ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและบริการ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

เศรษฐศาสตร์ (Economic) เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเลือกหนทางในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อการผลิตและบริการให้ได้ประโยชน์สูงสุด สามารถตอบสนองความต้องการอันไม่จำกัดของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม (สุจินดา เจียมศรีพงษ์, 2565)

ตัวอย่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ผู้สอนสังคมศึกษาต้องใช้กระบวนการ เทคนิค วิธีการสอนที่มีขั้นตอน เน้นสู่การปฏิบัติจริง จำเป็นต้องใช้กระบวนการคิดที่หลากหลาย ได้แก่

1. กระบวนการจัดกิจกรรมแบบซิปปา (CIPPA Model) ผู้เรียนเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ ผู้สอนเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม 2) ขั้นแสวงหาความรู้ใหม่ 3) ขั้นศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลหรือความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม 4) ขั้นแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกลุ่ม 5) ขั้นสรุปและการจัดระเบียบความรู้ 6) ขั้นปฏิบัติหรือการแสดงผลงาน และ 7) ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ (ชนกร เนตรวงศ์, 2564)

2 กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) ผู้เรียนเรียนรู้โดยสืบค้นเสาะหา สำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้อยากเห็น พยายามหาคำตอบ ซึ่งเป็นการพัฒนากระบวนการคิดระดับสูงให้แก่ผู้เรียน ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกต ถาม-ตอบ ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรม ดังนี้ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นสำรวจและค้นหา 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป 4) ขั้นขยายความรู้ และ 5) ขั้นประเมิน (Bacak, 2021)

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (Problem Solving) ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความพยายามในการแก้ปัญหา ใช้ทักษะต่างๆ ใช้ความคิดรวบยอด ใช้ข้อสรุป ใช้กฎเกณฑ์ ใช้ความรู้ และใช้ความชำนาญในเรื่องนั้น ผู้สอนอาจใช้คำถาม ให้คำแนะนำได้ ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรม 1) ขั้นสังเกต 2) ขั้นวิเคราะห์ 3) ขั้นสร้างทางเลือก 4) ขั้นดำเนินการแก้ไขปัญหา และ 5) ขั้นสรุปผล (Konya, 2022)

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบอุปนัย (Inductive) ผู้สอนต้องนำเสนอตัวอย่างหลายๆ ตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นรูปแบบและได้เรียนรู้โดยอาศัยการสังเกต การเปรียบเทียบดูสิ่งที่มีลักษณะร่วมกัน และสามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอดได้ด้วยตนเอง ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นเตรียม 2) ขั้นสอน หรือขั้นแสดง 3) ขั้นเปรียบเทียบและรวบรวม 4) ขั้นสรุป และ 5) ขั้นนำไปใช้ (Moguel and Landa, 2021)

5 กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบนิรนัย (Deductive Method) ให้ผู้เรียนเรียนรู้ทั่วไป กฎเกณฑ์หรือหลักการก่อนแล้วจึงศึกษาค้นคว้า ข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ หรือหลักการนั้นไปใช้ในการแก้ปัญหาใหม่ๆ และเกิดข้อสรุปใหม่ขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นอธิบายปัญหา 2) ขั้นอ้างหลักการ 3) ขั้นอธิบาย และ 4) ขั้นตรวจสอบ (Nuhoglu, 2020)

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์ ผู้สอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์ ดังนี้

1. กิจกรรมการอ่านข่าวเศรษฐกิจหรือเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความรู้ด้วยตนเองจากหนังสือพิมพ์ เอกสาร อินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับข่าวเศรษฐกิจ เช่น การให้ผู้เรียนวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้น หรือวิเคราะห์ผลกระทบจากสถานการณ์การตกราง

2. กิจกรรมการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ให้ผู้เรียนรู้จักคุณค่าของเงิน ควรบริหารจัดการการเงินของตนเองอย่างไร ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นมีอะไรบ้าง ควรเก็บออมเท่าไร ซึ่งเป็นการฝึกความมีวินัยในการใช้เงินของตนเอง

3. กิจกรรมการทำสวนเกษตรพอเพียงในโรงเรียน ให้ผู้เรียนฝึกทำสวนครัวแบบเศรษฐกิจพอเพียง ลงมือปฏิบัติจริง ดูแลรักษาอย่างถูกหลักวิธีด้วยตนเอง สามารถนำไปบริโภค ส่วนที่เหลือก็นำไปจำหน่ายในตลาดได้

4. กิจกรรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ โดยให้ผู้เรียนจำแนกสินค้าและบริการที่ตนเองต้องการแล้วนำมาเรียงลำดับตามความสำคัญหรือความจำเป็น คำนึงถึงงบประมาณที่มีอยู่

และประโยชน์ที่จะได้รับจากสินค้าและบริการนั้น ฝึกเปรียบเทียบราคาและคุณภาพของสินค้า ก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการทุกครั้ง ต้องคิดให้ละเอียดรอบคอบ

5. กิจกรรมการใช้สินค้าทดแทน วิเคราะห์ดูว่า ในชีวิตประจำวันมีสินค้าอะไรบ้างที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ เช่น เนื้อหมูกับเนื้อไก่ กาแฟและเครื่องดื่มอื่นๆ บางแห่งแก้วละ 25 บาท บางแห่งแก้วละ 75 บาท

6. กิจกรรมการสำรวจสินค้าเกษตรในท้องถิ่น สังเกตแหล่งผลิตพืชผักและผลไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น สอบถามราคาสินค้าที่ขายดีที่สุด ขายราคาเท่าไร ถ้าอุปสงค์มากหรืออุปสงค์น้อย จะทำอย่างไร หรือถ้าอุปทานมากหรืออุปทานน้อย พ่อค้าแม่ค้าจะทำอย่างไร

7. กิจกรรมการเก็บรักษาและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน ฝึกให้รู้จักการยืดเวลาผลผลิตทางการเกษตรไว้ได้นาน เพื่อป้องกันการล้นตลาดของผลิตผลสด หรือช่วยยกระดับราคาสินค้าไม่ให้ตกต่ำ เช่น การทำสับปะรดกวด การทำมะม่วงแช่อิ่ม การต้มหน่อไม้สด เพื่อให้เก็บได้นาน

สรุปได้ว่า ผู้สอนสังคมศึกษาจำเป็นต้องฝึกให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมแบบซิปปา (CIPPA Model) แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) แบบแก้ปัญหา (Problem Solving) แบบอุปนัย (Inductive) หรือแบบนิรนัย (Deductive Methods) ให้ผู้เรียนคิดแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ยอมรับความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะของผู้อื่น กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักใช้ รู้จักออม สามารถเลือกซื้อสินค้าและบริการที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 สารที่ 4 ประวัติศาสตร์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สารที่ 4 ประวัติศาสตร์ โดยมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก และได้กำหนดมาตรฐาน ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนทราบถึงเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) สอดคล้องกับที่ ศจิจิธรณ์ แก้วเทพ

(2562) กล่าวว่า การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของมนุษย์ เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างประเทศ ตระหนักในคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรมและคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

กระบวนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ส่งเสริมให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองด้วยการสืบเสาะ สืบค้น เสาะหา สำรวจ ตรวจสอบอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้จนสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาในอนาคต ตัวอย่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Magic If (ศุภณัฐ พานา, 2560)

ขั้นที่ 1 การเตรียมการสอน เป็นการเลือกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์

ขั้นที่ 2 ขั้นนำ เป็นการตรวจสอบความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

ขั้นที่ 3 ขั้นสอน ผู้เรียนวิเคราะห์บริบท ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลในเหตุการณ์

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น/ความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Yang and Zhu, 2021)

ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาหรือสมมติฐาน (Setting up problem or hypothesis)

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้โดยการรวบรวมหลักฐาน (Data collection)

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของข้อมูล (Data analysis and evaluation)

ขั้นที่ 4 การตีความและสังเคราะห์ (Data interpretation and synthesis)

ขั้นที่ 5 การนำเสนอข้อมูล (Presentation)

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบซินดิเคท (สุภลักษณ์ กันธิยะ, วีระศักดิ์ ชมภูคำ และพวงพะยอม ชิตทอง, 2563)

ขั้นที่ 1 การนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนและผู้เรียนสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังจะศึกษา

ขั้นที่ 2 การเตรียม ชี้แจงวัตถุประสงค์ แบ่งกลุ่มผู้เรียนคละกัน

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาเรื่องที่กำหนด วิเคราะห์หาคำตอบจากโจทย์ที่กำหนดให้

ขั้นที่ 4 การอภิปราย แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างความเข้าใจเรื่องที่ศึกษา

ขั้นที่ 5 การเสนองาน แต่ละกลุ่มสรุป ส่งตัวแทนออกมานำเสนอ

ขั้นที่ 6 การสรุป ร่วมกันสรุปข้อมูลจากการอภิปราย ผู้สอนให้คำแนะนำเพิ่มเติม

ขั้นที่ 7 การวัดผลประเมินผล จากการนำเสนองานของแต่ละกลุ่ม สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ CRP (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2550; วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2563)

C : การจัดการเรียนรู้แบบการตกผลึก (Crystal-Based Instructional Model) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ผลงาน เริ่มตั้งแต่การทำความเข้าใจ รวบรวม สรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ถ่ายทอดออกมาเป็นงานของตนเอง ผู้สอนเป็นผู้วิเคราะห์ผลงาน สอดแทรกทักษะการคิด ค่านิยม และจริยธรรม ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การวางแผนและเรียนรู้ วางแผน-เลือก-ค้นคว้า-เขียน

ขั้นที่ 2 การนำเสนอและการอภิปราย ร่วมมือ ร่วมแรง รวมพลัง นำเสนอ-อภิปราย

ขั้นที่ 3 การประมวลและปรับแก้ ประมวล-ปรับแก้

ขั้นที่ 4 การตกผลึก นำเสนอ-ประเมิน-สรุป

R : การจัดการเรียนรู้แบบวิธีการวิจัย (Research-Based Instructional Model) เป็นวิธีการเรียนที่นำผลการวิจัย หรือกระบวนการวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เน้นกระบวนการค้นคว้า โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สร้างองค์ความรู้ ฝึกทักษะ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การตีความ/กำหนดปัญหา หรือประเด็นที่จะศึกษา สืบค้นประเด็น-จัดลำดับความสำคัญ-เลือกประเด็น-กำหนดคำถาม-กำหนดตัวแปร)

ขั้นที่ 2 การวางแผนงาน กำหนดสมมติฐาน-ออกแบบ

ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน เก็บรวบรวมข้อมูล-วิเคราะห์ข้อมูล-สรุปผล

ขั้นที่ 5 การนำผลที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา ทดลองใช้-พัฒนา

P : การจัดการเรียนรู้แบบเชิงผลิตภาพ (Productivity-Based Instructional Model) เป็นวิธีการเรียนที่มุ่งสร้างให้ผู้เรียนมีผลผลิตของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเชิงความคิดงานวิชาการ สิ่งประดิษฐ์ โครงการ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การเตรียมบริบทตามความจริง

ขั้นที่ 2 การตั้งเป้าหมาย กำหนด-เลือก-นำเสนอ

ขั้นที่ 3 การวางแผนและดำเนินการ ทำงานกลุ่ม-เรียนรู้

ขั้นที่ 4 การติดตามและประเมินผลงาน ตรวจสอบ-ติดตาม-ปรับปรุง-ผลิต-ประเมิน

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

1. กิจกรรมการเข้าค่ายพักแรม ได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่สร้างความเพลิดเพลินและความรู้เพื่อมุ่งสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็นเป็นหลัก

2. กิจกรรมประสบการณ์การสอนประวัติศาสตร์จากสถานศึกษาที่จริง ผู้เรียนวางแผนจัดนิทรรศการเกี่ยวกับกรุงสุโขทัยในแง่มุมต่างๆ เช่น ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของอาณาจักรสุโขทัย การเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เป็นต้น

3. กิจกรรม Time line ผู้สอนอาจจะกำหนดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น วัดที่สำคัญในชุมชน ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ในชุมชน มีข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญในชุมชนอะไรบ้าง

4. กิจกรรมชวนผู้เรียนสู่ชุมชนสืบค้นประวัติศาสตร์ ร่วมกันสังเกต สำรวจพื้นที่ในชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับการก่อร่างสร้างชุมชนตั้งแต่อดีต อาจจะสืบค้นจากเอกสาร รายงานของทางราชการ

5. กิจกรรมดูหนังดูละคร แล้วย้อนกลับห้องเรียน เช่น ให้ผู้เรียนดูเรื่องชาวบ้านบางระจันแล้วร่วมกันอภิปราย สรุปประเด็นสำคัญในการเรียนรู้ เกิดเจตคติที่ดีต่อชาวบ้านบางระจัน รักหมู่บ้าน รักความสามัคคี รักประเทศชาติ ห่วงแผ่นดินเกิด มีความภาคภูมิใจ

6. กิจกรรมเรียนเพลินๆ กับเส้นทางเดินประวัติศาสตร์ การไปทัศนศึกษาสถานศึกษาที่จริง เดินศึกษาและเที่ยวชมสถานที่ สอดแทรกมารยาทของการไปทัศนศึกษา อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เช่น เมื่อเข้า

สู่รั้ววัด อุโบสถ วิหาร หรือมัสยิด เราควรถอดหมวก ถอดรองเท้า ไม่ส่งเสียงดัง ไม่ทิ้งขยะ ไม่ขีดเขียน หรือทำลายโบราณสถาน เป็นต้น

7. กิจกรรมเรียนรู้เรื่องท้องถิ่น ผ่านยูวีวิจัยประวัติศาสตร์ ผู้เรียนสังเกตสภาพแวดล้อม ลักษณะเด่น วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น เป็นใคร มาจากไหน อยู่กันอย่างไร (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ ผู้สอนสังคมศึกษาต้องฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้เพื่อการแก้ปัญหา มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มีทักษะการคิดขั้นสูง และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Magic If แบบวิธีการทางประวัติศาสตร์ แบบซินดิเคท และแบบ CRP เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นผู้ใฝ่ดี ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง เกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ชาติและท้องถิ่น ส่วนการวัดและประเมินผล ทำได้หลากหลายวิธี/รูปแบบ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การอภิปราย การใช้แบบสอบถาม การใช้มาตราส่วนประเมินค่า การให้ปฏิบัติ และการนำไปใช้ การทดสอบ การวัดผลงานของผู้เรียน การวัดทางสังคมมิติ การรายงานปากเปล่า การเขียนรายงาน เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ โดยมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะกายภาพของโลก แหล่งทรัพยากรและภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และได้กำหนดมาตรฐาน ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภูมิศาสตร์ (Geography) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม การเกิดทุกสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีผลให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งต้องศึกษาอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยหลักเกณฑ์สถิติ วิชาภูมิศาสตร์ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้รู้เท่าทัน และสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้

ตัวอย่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของปุลณวัช ทัทวัช และอรพิน ศิริสัมพันธ์ (2562) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลของสรรพสิ่งที่เกิดขึ้น เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1) ชั้นศึกษาปรากฏการณ์ โดยบูรณาการตามหลักนิยาม 5 2) ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยบูรณาการตามหลักนิยาม 5 3) ชั้นวิเคราะห์ปรากฏการณ์ โดยบูรณาการตามหลักนิยาม 5 และ 4) ชั้นเสนอแนวทางการปฏิบัติและสรุป โดยบูรณาการตามหลักนิยาม 5

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแบบ 4MAT (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

ผู้เรียนแบบที่ 1 เรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม สร้างประสบการณ์-วิเคราะห์ประสบการณ์

ผู้เรียนแบบที่ 2 เรียนรู้จากการสังเกต นำไปสู่ความคิดรวบยอด พัฒนาประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด-พัฒนาความรู้ความคิด

ผู้เรียนแบบที่ 3 สร้างความคิดรวบยอดไปสู่การลงมือปฏิบัติ สร้างชิ้นงาน ปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้เรียนรู้-สร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเอง

ผู้เรียนแบบที่ 4 เรียนรู้จากประสบการณ์รูปธรรมไปสู่การลงมือปฏิบัติในชีวิตจริง การวิเคราะห์ผลงานและแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้-การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้กับผู้อื่น

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ (เรวดี ศรีสุข, 2562) เป็นการจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนร่วมมือกันในกลุ่มและสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน มีประสิทธิภาพในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประกอบด้วย 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นสอน 3) ขั้นการทำกิจกรรมกลุ่ม 4) ขั้นการตรวจสอบผลงานและทดสอบ และ 5) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผล และการทำงานกลุ่ม

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนสังเกตต้องเน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบ หรือแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากการศึกษา การสำรวจ การสังเกต การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้สอนสังเกตศึกษาจะต้องจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวุฒิภาวะของผู้เรียน ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมพึงประสงค์ ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ได้แก่

1. กิจกรรมการถามคำถามทางภูมิศาสตร์ ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ตั้งคำถามว่า สิ่งใดเกิดขึ้น เหตุใดจึงเกิดสิ่งนั้นขึ้นมา

2. กิจกรรมการจัดการข้อมูลทางภูมิศาสตร์ เป็นการนำข้อมูลมาจัดเก็บ แก้ไขข้อมูลจากฐานข้อมูลเชิงพื้นที่

3. กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบของปัญหาจากข้อมูลที่จัดเก็บไว้

4. กิจกรรมแสดงผลข้อมูล เป็นการนำวิธีการศึกษาไปใช้กับพื้นที่จริง และนำเสนอผลการศึกษารูปแบบแผนที่ ตาราง และคำบรรยาย (ณัฐวัฒน์ อนันตะสุข และคณะ, (2564)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนสังเกตต้องเน้นให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ต่างๆ ทักษะการคิดขั้นสูง สร้างเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT แบบกลุ่มร่วมมือ และแบบอื่นๆ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ การสืบสวนสอบสวน กิจกรรมการจัดทำแผนที่ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานหรือโครงงาน กิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสำรวจ

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21

ในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ได้มีการนำเอารูปแบบ เทคนิค วิธีการสอนใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้สนองต่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนสังคมศึกษา สามารถทำได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นอุปกรณ์การสอน การใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลข่าวสาร การใช้โปรแกรมและแอปพลิเคชันทางการศึกษา มาเป็นสื่อการสอนในทุกสาระ และการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา สถานที่ เป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นการใช้สื่อเทคโนโลยี หรือเครื่องมือดิจิทัลควบคู่ไปกับการสอนให้มีความทันสมัย โดยได้มีการใช้แนวคิด Bloom's Digital Taxonomy มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมากขึ้น สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ในโลก Digital Transformation เป็นการใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการเรียนการสอน ผู้สอนเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่รองรับโลกในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและทั่วถึง

ส่วนเทคโนโลยีต่างๆ ที่ผู้สอนสังคมศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ ได้แก่ การใช้โปรแกรมอ่านคำศัพท์จากพจนานุกรมพุทธศาสตร์ การใช้โปรแกรมควบคุมการเงิน ค่าใช้จ่ายในระดับบุคคล ครอบครัว และธุรกิจขนาดเล็ก การใช้โปรแกรม Quantum GIS-0.7.4 เกี่ยวกับระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ GIS : Geographic Information System การใช้โปรแกรม GPS : Global Position System เป็นโปรแกรมถ่ายโอนข้อมูล POI : Point of Interest ของเครื่องนำทาง สามารถหาพิกัดละติจูด ลองจิจูดได้เทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่พบบ่อย ได้แก่ การใช้ MOOC, Facebook, Line Platform เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ มาใช้ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาเป็นฐาน การใช้โครงงานเป็นฐาน การใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับสะเต็มศึกษา และการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการแบบเปิด (ฐากร สิทธิโชค และวิทวัส นิตสูงเนิน, 2564) บทบาทของครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ผู้อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learner Center) ให้ผู้เรียนสามารถเลือกเนื้อหา สาระ และอุปกรณ์ช่องทางเครื่องมือ สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง (นุชจรี ลอยหา, พัทธวีภา โพธิ์ศรี และอุทิศ บำรุงชีพ, 2563)

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้น ครูสังคมศึกษาเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย ทั้งสื่อดิจิทัลออฟไลน์และสื่อดิจิทัลออนไลน์ ผ่านหน้าเว็บเพจในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การใช้เกมออนไลน์และออฟไลน์ Application Google Street View, Application MinecraftEDU, MOOC, Facebook, Twitter, Instagram, Line Platform, Youtube กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้สื่อดิจิทัลสืบค้นข้อมูลผ่านโทรศัพท์มือถือ ผ่านคอมพิวเตอร์หรือโน้ตบุ๊ก หรือแท็บเล็ต หรือสมาร์ตทีวี ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ รู้จักคิดแยกแยะ แล้วนำมาสังเคราะห์ ซึ่งสามารถหลีกเลี่ยงภัยคุกคามจากสื่อดิจิทัล สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). **องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). **80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- ฐากร สิทธิโชค และวิหวัธ นิดสูงเนิน. (2564). ครูสังคมศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 21(1). 18-31.
- ณดล โตไทยะ และลักขณา สรวิวัฒน์. (2565). การพัฒนาโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. **วารสาร มจร การพัฒนาสังคม**. 7(1). 263-280.
- ณัฐวัฒน์ อนันตะสุข และคณะ. (2564). มโนทัศน์ว่าด้วยการสอนภูมิศาสตร์แนวใหม่เพื่อการรู้เรื่อง ภูมิศาสตร์ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 15(2). 7-21.
- ทิตนา แคมมณี. (2554). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนกร เนตรวงษ์. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา เรื่องอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**. 15(3): 69-79.
- นุชจรี ลอยหา, พัทธวิภา โพธิ์ศรี และอุทิศ บำรุงชีพ. (2563). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานความคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม**. 15(2). 410-420.
- ปยุตต์ ทัฬหวัช และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์โดยบูรณาการหลักนิยาม 5 เพื่อพัฒนานวัตกรรมทางภูมิศาสตร์ และจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. **วารสาร Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร**. 12(3). 550-571.
- พระวิระพันธ์ ดิคุปญโญ (เสียงเย็น) และคณะ. (2561). การจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาเรื่องพุทธประวัติ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหมี จังหวัดมุกดาหาร. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 5(1). 147-156.
- พลศักดิ์ หอมสมบัติ และประยูร แสงใส. (2564). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21. **วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์**. 6(3). 825-840.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2550). **สถิติลา หลักเจ็ดประการสำหรับ: การเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรวดี ศรีสุข. (2562). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-operative learning) ในการออกแบบจัดการเรียนการสอน. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี**. 2(1). 5-16.

- วรรณิภา เฉลิมหมู่ และคณะ. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 9(1). 186-196.
- วรุตม์ โคตรคำหาญ และรุ่งทิพา จันทน์วัฒนวงษ์. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. **Journal of Buddhist Education and Research: JBER**. 7(3). 124-134.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2563). **Creative team Learning** ทีมการเรียนรู้สร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา. (2566). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุจีภรณ์ แก้วเทพ. (2562). การศึกษาประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาในบริบทอาเซียน. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้**. 7(1). 39-51.
- ศุภณัฐ พานา. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ตามแนวคิดกระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับแนวคิด Magic if เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. คุษณินพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2564). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21. **ครุสภาวิทยาจารย์**. 2(1). 1-15.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **ตัวชี้วัดและสาระแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุจินดา เจียมศรีพงษ์. (2565). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น**. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุภลักษณ์ กันธิยะ, วีระศักดิ์ ชมภูคำ และพวงพะยอม ชิดทอง. (2563). ผลของชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินดิเคทร่วมกับการบูรณาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รายวิชาประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลการเรียนรู้และทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสารบัณฑิตวิจัย**. 11(2). 109-121.
- สุภัทรา สภาพอดธ์. (2562). การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา. คุษณินพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Bacak, J. (2021). Moving from Levels of Inquiry to the Flexible Phases of Inquiry Theory: A Literature Review of Inquiry-Based Teacher Education. **Journal of Teacher Education and Educator**. 10(2). 255-271.

- Bloom, B.S. (1956). **Taxonomy of Educational: The Classification of Educational Goal**. New York: David Mckay.
- Konya, E. (2022). Management of Problem Solving in a Classroom Context. **Ceps Journal**. 12(1). 81-101.
- Maksum, A, Widiana. I.W. and Marini, A. (2021). Path Analysis of Self-Regulation, Social Skills, Critical Thinking and Problem-Solving Ability on Social Studies Learning Outcomes. **International Journal of Instruction**. 14(3). 613-628.
- Moguel, L.S. and Landa, E.A. (2021). Secondary School Mathematics Teachers' Perceptions about Inductive Reasoning and Their Interpretation in Teaching. **Journal on Mathematics Education**. 12(2). 239-256.
- Nuhoglu, H. (2020). The Effect of Deduction and Induction Methods Used in Modelling Current Environmental Issues with System Dynamics Approach in Science Education. **Participatory Educational Research**. 7(1). 111-126.
- Rashidi, A., Golverdi, M.R.K. and Soltani, A.A. (2021). Examining the Jurisprudential ruling on "Astrology and its teaching and learning" from the perspective of contemporary jurisprudence. **Current context of education and psychology int Europe and Asia**. 9(3). 1-23.
- Yang, Q. and Zhu, C. (2021). Socially Constructed Teacher Professionalism: An Historical Analysis of Teacher Education Reform Policies of Canadian Case. **International Education Studies**. 14(3). 1-14.